CERCETAREA INTENȚIILOR ȘI MOTIVAȚIILOR DE EMIGRARE: ASPECTE METODOLOGICE, DELIMITĂRI CONCEPTUALE ȘI EVOLUȚII ÎN TIMP (CAZUL REPUBLICII MOLDOVA)[1]

STUDYING MIGRATION INTENTIONS AND MOTIVATIONS: METHODOLOGICAL CONSIDERATIONS, CONCEPTUAL CLARIFICATIONS AND CHANGES OVER TIME (THE CASE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA)

CZU:325.2(478)
https://doi.org/10.53783/mtrmt2025.03

Victor JUC, *membru corespondent al AȘM, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar*,
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice
al Universității de Stat din Moldova
e-mail: juc.victor@gmail.com
ORCID: 0000-0002-4413-2940

Mihail POTOROACĂ, *cercetător științific*,
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice
al Universității de Stat din Moldova,
email: mihailpotoroaca@gmail.com
ORCID: 0000-0002-2898-0093

Summary

The present study is conducted within the framework of a bilateral project involving the Republic of Moldova and Turkey and focuses on studying the motivations underlying youth emigration, analyzing current emigration trends, and exploring the future perspectives and aspirations of young emigrants. Within this framework, the study contributes to the development of an innovative adaptive predictive system aimed at estimating the probability of youth emigration in the two states.

This study aims to analyze how the emigration decision-making process is addressed in the specialized literature and reflected in existing migration theories, through a theoretical–conceptual analysis based on a critical review of the relevant literature.

Special attention is paid to the Theory of Planned Behavior (TPB). The theory conceptualizes intention as the result of cognitive and social evaluations made by the individual before the action. The model it proposes can be used in the analysis of almost any conscious behavior. In

[1] Articolul este elaborat în cadrul proiectului *„Youth Emigration: Motivations, Trends, and Future Prospects in Moldova and Turkey with an Adaptive Predictive System”*, cifrul 25.80013.0807.03TR, finanțat de ANCD.

order to explain behavior, not just predict it, the theory of planned behavior focuses on the antecedents of attitudes, subjective norms, and perceived behavioral control.

Regarding the reasons for migration, the literature analyzed indicates a constant predominance of economic factors, such as low-income levels, limited employment opportunities and wage differences compared to destination countries. In parallel, an important role is played by migration for educational purposes, especially among young people, where migration intentions are correlated with the perception of the quality of the educational system, opportunities to study abroad and the possibility of subsequent professional integration.

The analysis shows that, in the Republic of Moldova, emigration intentions are most often operationalized as declared availability or attitudinal orientation, and less frequently as part of a structured decision-making process. Measurement approaches typically rely on direct questions or simple indicators, with limited attention to temporal horizons and to the integration of cognitive and contextual dimensions. Overall, existing research primarily captures migratory potential, pointing to the need for more comprehensive methodological frameworks to better understand emigration decision-making.

Keywords: *migration, migration intentions, reasons for migration, migration processes, theory of planned behavior, decision-making process, youth migration, operationalization of intention.*

Introducere

După proclamarea independenței, Republica Moldova a traversat un proces complex de transformare politică, economică și socială, marcat de restructurări lente, crize economice, instabilitate politică și niveluri ridicate ale sărăciei. Aceste evoluții au limitat capacitatea statului de a asigura bunăstarea populației, determinând migrația forței de muncă să devină o strategie de supraviețuire și adaptare pentru numeroase gospodării, în special în mediul rural [1].

Un aspect deosebit de îngrijorător este ponderea ridicată a tinerilor în fluxurile anuale de emigranți, ceea ce amplifică riscurile de depopulare, îmbătrânire demografică și pierdere a forței de muncă calificate. Migrația tinerilor se manifestă atât sub forma migrației pentru muncă, cât și a migrației pentru studii, aceasta din urmă fiind tot mai frecvent asociată cu stabilirea ulterioară în țările de destinație [2].

Studiul de față se include în activitățile realizate în cadrul proiectului bilateral între Republica Moldova și printre scopurile acestuia se numără studierea motivațiilor care duc la emigrarea tinerilor, analiza tendințelor actuale în modelele de emigrare și explorarea perspectivelor și aspirațiilor de viitor ale tinerilor emigranți. De asemenea, va fi dezvoltat un sistem predictiv adaptiv inovator care va estima probabilitatea emigrării tinerilor din cele două state. Acest sistem va fi adaptat special cetățenilor moldoveni și turci, utilizând algoritmi avansați pentru a oferi informații transparente și interpretabile asupra factorilor care influențează deciziile de migrație.

În sensul celor de mai sus ne-am propus să analizăm cum este abordat procesul de luare a deciziei de emigrare în literatura de specialitate și cum acest fapt este reflectat în teoriile existente privind fenomenul migrației. Prezenta lucrare își propune să analizeze și abordările metodologice de studiere a intențiilor de emigrare.

Obiective propuse sunt următoarele:

1. Cercetarea teoriilor privind fenomenul migrației și relevarea a ceea ce se referă la procesul de luare a deciziilor privind emigrarea (intenții, motivații, factori).
2. Cercetarea teoriilor privind comportamentele de migrație, cum are loc procesul de luare a deciziilor într-un comportament planificat.
3. Analiza cercetărilor privind intențiile de emigrare realizate în Republica Moldova și reliefarea modului de operaționalizare a itemilor.
4. Analiza motivelor și factorilor de emigrare din cercetările realizate în Republica Moldova.

Literatura de specialitate evidențiază faptul că migrația din Republica Moldova nu mai poate fi explicată exclusiv prin sărăcie, ci reflectă o combinație între constrângeri structurale și aspirații individuale. Migrația devine un răspuns la lipsa oportunităților interne și o strategie orientată spre valorificarea oportunităților externe, facilitate de regimuri de mobilitate favorabile, rețelele diasporei și accesul la cetățenie sau piețe externe.

Având în vedere amploarea fenomenului și consecințele sale pe termen lung, cercetarea intențiilor și motivațiilor de emigrare devine esențială pentru înțelegerea mecanismelor decizionale care preced comportamentul migrator. Analiza intențiilor oferă posibilitatea anticipării fluxurilor viitoare și fundamentării unor politici orientate spre retenția și valorificarea capitalului uman, în special în rândul tinerilor.

Teorii privind fenomenul migrației, aspecte legate de luarea deciziei

Analiza teoriilor prezentate în literatura de specialitate privind fenomenul migrației din perspectiva deciziei de a emigra evidențiază faptul că aceasta este explicată prin cadre teoretice diferite, care variază de la abordări centrate pe decizia individuală sau familială, până la perspective care minimalizează rolul individual, plasând migrația în logica funcționării sistemului economic global. În același timp și teoriile structuraliste recunosc implicit că deciziile de migrație sunt condiționate de context și de interacțiunea mai multor factori [3], [4].

Tatiana Tabac în lucrarea sa de doctorat privind *Gestionarea proceselor migraționale în contextul dezvoltării pieței muncii competitive (cazul Republicii Moldova)*, face o delimitare a teoriilor existente în: teorii economice și teorii socio-economice [3, p. 23].

În cadrul teoriei economice neoclasice (L.A. Sjaadad, J.R. Harris, M.P. Todaro, G.J. Borjas), așa cum este prezentată de Borjas, decizia de migrație este fundamentată pe evaluarea diferențelor de venit și a oportunităților economice internaționale. Migrația apare ca rezultat al unui calcul rațional, prin care indivizii (sau familiile) decid să se deplaseze în direcția maximizării beneficiilor economice anticipate. Din această perspectivă, oportunitățile de venit influențează direct deciziile de emigrare [3, p. 53].

O contribuție semnificativă la înțelegerea procesului decizional este adusă de

noua teorie economică a migrației (O. Stark). Ea nu mai este concepută ca o opțiune strict individuală, ci ca o strategie familială orientată spre minimizarea riscurilor și diversificarea surselor de venit. Decizia este una colectivă, iar beneficiile și costurile migrației sunt împărțite între migranți și membrii familiei rămași în țara de origine [3], [5, p. 174]. Decizia de migrație este influențată nu doar de factori economici obiectivi, ci și de percepțiile subiective asupra poziției sociale. Conceptul de deprivare relativă evidențiază faptul că indivizii își evaluează situația prin comparație cu grupurile de referință, iar sentimentul de dezavantaj poate transforma migrația într-o strategie de recalibrare socială. Astfel, decizia de migrație poate fi motivată de dorința de mobilitate socială sau de schimbarea statutului relativ, nu exclusiv de creșterea veniturilor [3, p. 25-26].

În teoria sistemelor mondiale (I.M. Wallerstein) și teoriile sistemelor internaționale migrația este interpretată ca rezultat al dinamicii economiei globale. Din această perspectivă, fluxurile migratorii sunt generate de cerințele piețelor internaționale de muncă, iar rolul deciziilor individuale este relativ diminuat. Cu toate acestea, influența factorilor migrațional asupra procesului decizional depinde de funcționalitatea și interacțiunea acestora în contexte specifice de timp și spațiu [3, p. 25-26].

Abordările sociologice asupra migrației, conceptualizează migrația ca un proces social, în care deciziile individuale sunt modelate de rețelele de relații sociale (Teoria rețelelor, D. Massey). Rețelele formate din migranți, foști migranți și potențiali migranți facilitează luarea deciziei prin furnizarea de informații, reducerea incertitudinilor și diminuarea costurilor și riscurilor asociate migrării. Astfel, experiența migratorie este transmisă între membri ai comunității, generând un efect cumulativ care favorizează continuitatea fluxurilor migratorii [4, p. 49].

Condițiile de muncă, satisfacția profesională și perspectivele de carieră joacă un rol important în decizia de migrație sau în formarea intenției de migrație (Toyin-Thomas, Ikhurionan). Valorizarea muncii, securitatea locului de muncă și posibilitățile de autorealizare profesională pot influența semnificativ decizia individuală de a migra, indicând faptul că procesul decizional este influențat atât de factori extrinseci, cât și intrinseci ai muncii [3, p. 35].

Teoria Push–Pull (Everett S. Lee) reprezintă unul dintre cele mai utilizate cadre explicative pentru analiza migrației internaționale, fiind fundamentată pe ideea că decizia de migrație rezultă din interacțiunea dintre factori care „împing" indivizii din zonele de origine și factori care îi „atrag" către zonele de destinație. Teoria oferă un cadru multidimensional pentru înțelegerea migrației, integrând factori economici, sociali, demografici, politici și personali, precum și rolul percepțiilor individuale în procesul decizional.

Concepțiile privind factorii de „împingere" și „atragere" își au originea în lucrările lui E. Ravenstein și au fost sistematizate ulterior de Everett S. Lee, care a dezvoltat teoria Push–Pull ca instrument de analiză a direcțiilor și volumelor migrației, incluzând atât fluxurile, cât și contrafluxurile migratorii. Potrivit acestei teorii, migrația

nu este determinată de un singur factor, ci de o combinație de forțe care acționează simultan asupra individului, influențând decizia de a pleca sau de a rămâne [6, p. 49], [3, p. 28-29], [4, p. 48].

Factorii de împingere (push) sunt asociați preponderent cu țara de origine și includ situații pe care indivizii doresc să le evite, precum nivelul de trai scăzut, sărăcia, șomajul, crizele economice, instabilitatea politică, conflictele sociale, persecuțiile, dezastrele naturale sau degradarea mediului. Acești factori creează presiuni care determină indivizii să ia în considerare migrația ca soluție pentru îmbunătățirea condițiilor de viață [6, p. 50]

Factorii de atragere (pull) sunt legați de țara de destinație și includ nivelul de trai mai ridicat, salariile atractive, oportunitățile de angajare și carieră, condițiile mai bune de muncă, siguranța personală, libertățile sociale și politice, precum și existența comunităților de diaspora bine dezvoltate. Acești factori sporesc atractivitatea destinațiilor și consolidează intenția de migrație, fiind alimentați de speranța indivizilor că viața în țara de destinație va fi mai bună [6, p. 50], [3, p. 28-29]

Factorii Push–Pull pot fi grupați în mai multe categorii. Factorii economici sunt considerați centrali, fie ca factori de atragere (salarii mai mari, oportunități de angajare), fie ca factori de împingere (crize economice, șomaj, sărăcie). Factorii demografici, precum excedentul sau deficitul de forță de muncă, influențează direcția migrației prin dezechilibrele create între țările de origine și cele de destinație. Factorii sociali includ calitatea vieții, accesul la educație, posibilitățile de integrare socială și existența rețelelor de migranți, care reduc costurile și riscurile migrației. Factorii politici și de mediu acționează preponderent ca factori de împingere, determinând indivizii să părăsească zonele afectate de instabilitate, conflicte sau dezastre [6, p. 50].

Este important de subliniat faptul că factorii nu acționează izolat, ci interacționează într-o manieră complexă, ceea ce face dificilă identificarea unui determinant unic al migrației. Migrația este astfel rezultatul unei configurații specifice de factori, diferită de la un individ la altul și dependentă de contextul temporal și spațial.

Un element central al teoriei Push–Pull, evidențiat atât de Tatiana Tabac (2023) și de Ina Filipov (2025), este rolul obstacolelor intervenite care pot facilita sau limita migrația. Acestea includ distanța geografică, costurile de transport, diferențele culturale și lingvistice, restricțiile legale, costurile locuirii și barierele de frontieră. Importanța acestor obstacole variază semnificativ de la un individ la altul, ceea ce indică caracterul subiectiv al procesului decizional. În plus, factorii personali, precum vârsta, genul, starea civilă, nivelul de educație și trăsăturile individuale, influențează modul în care sunt percepuți factorii Push–Pull și obstacolele interveniente. Autorii subliniază că nu factorii obiectivi în sine determină migrația, ci percepția indivizilor asupra acestora, ceea ce conferă teoriei Push–Pull o dimensiune psihologică importantă în explicarea comportamentului migrator [3, p. 28-29], [4, p. 48].

În ansamblu, teoria descrie decizia de migrație ca rezultatul unei evaluări subiective a echilibrului dintre forțele de respingere și cele de atragere, filtrate prin

obstacolele intervenientе și caracteristicile personale ale individului. Acest echilibru este diferit pentru fiecare migrant potențial și explică de ce persoane aflate în contexte aparent similare pot adopta comportamente migratorii diferite. Popularitatea și persistența teoriei Push–Pull în literatura de specialitate se explică tocmai prin capacitatea sa de a integra dimensiuni multiple ale procesului migrator, fără a reduce migrația la un singur tip de determinanți [6], [3], [4].

De Jong (2000) subliniază că migrația trebuie înțeleasă ca rezultatul unor intenții formate în cadrul unui proces decizional, influențat nu doar de factori economici, ci și de norme sociale și roluri de gen, care modelează diferit disponibilitatea indivizilor de a emigra. Chiar în contexte economice similare, indivizii dezvoltă intenții diferite, ceea ce indică faptul că migrația nu poate fi explicată exclusiv prin factori structurali (salarii, șomaj), ci trebuie înțeleasă ca proces decizional [7].

Intenții, motive, motivații și comportament de emigrare

Într-un studiu realizat de Țurcan V, Moșneaga V. și Moșneaga Gh. (2016), intențiile de migrație sunt conceptualizate ca o etapă necesară și distinctă a comportamentului migrator, situată anterior migrației efective. Autorii subliniază că migrația este, în mod fundamental, un act conștient, iar intențiile reflectă reacțiile interne ale individului la factorii obiectivi ai realității, reacții care preced și facilitează acțiunile migratorii. Studiul intențiilor permite înțelegerea modului în care individul devine migrant încă la nivelul conștiinței sale. Intenția este tratată ca parte a unui complex motivațional-semantic, care se formează în sfera conștiinței individuale și care se transformă ulterior în scopuri și mijloace ale acțiunii migratorii. Deși factorii instituționali și contextuali acționează încă din faza precomportamentală, autorii insistă că nu contextul creează intenția, ci individul participă activ, rațional, la construirea sensului migrației [8, p. 52-53, 56].

În lucrarea elaborată de Ina Filipov (2025) se menționează faptul că cercetarea intențiilor oferă acces la procesul complex prin care individul fundamentează alegerea migrației ca soluție la problemele centrale ale vieții, confirmând rolul intenției ca verigă intermediară între context și acțiune [4, p. 139].

În viziunea lui Kurt Lewin, intenția reprezintă un act de alegere care încheie lupta motivelor și deschide calea către acțiunea deliberată. Motivația precede intenția, dar acțiunea rațională fără intenție nu este posibilă. La H. Heckhausen, intenția este definită ca procesul prin care tendința motivațională se transformă într-un plan de acțiune obligatoriu, protejând scopul și orientând comportamentul. Astfel, motivația este necesară, dar insuficientă fără cristalizarea intenției [8, p. 55].

În interpretarea lui T. Shibutani, motivele nu sunt cauze ale comportamentului, ci formulări lingvistice ale intențiilor. Motivele servesc justificării sensului acțiunii, atât pentru individ, cât și pentru ceilalți, în timp ce intenția este conștientizarea sensului și valorii acțiunii viitoare [8, p 55].

În viziunea autorilor Czaika & Vothknecht, distincția dintre capacitatea de a

dori migrarea și capacitatea de a o realiza efectiv, sugerând că intenția se situează între aceste două dimensiuni: aspirația internă și posibilitatea concretă de acțiune [8, p. 55].

O contribuție importantă la înțelegerea intențiilor de migrație ca element al procesului decizional este adusă de De Jong și colaboratorii, care propun analizarea migrației într-un cadru integrat al comportamentului migrator. Autorii subliniază că intențiile de migrație nu trebuie studiate izolat, ci în contextul general al luării deciziei de migrație, ca etapă distinctă și necesară a comportamentului migrator al individului. În această perspectivă, migrația este concepută ca un proces secvențial, alcătuit din mai multe componente interdependente. Procesul decizional include: a) factori de fond ai migrației, atât personali, cât și structurali; b) percepția utilității locului de migrație, respectiv evaluarea subiectivă a beneficiilor anticipate ale migrației; c) intențiile de migrație, ca expresie conștientă a orientării individului spre acțiune; d) comportamentul migrator propriu-zis, care reprezintă rezultatul final al procesului decizional [8, p. 55].

Posibil cea mai importantă teorie ce se referă la relația dintre intenție și comportament, în general, aparține lui Ajzen, I. (1991). Theory of Planned Behavior (TPB) reprezintă una dintre cele mai utilizate teorii pentru explicarea determinantelor proxime ale comportamentului, având o largă recunoaștere și validare empirică. Impactul său în literatura științifică este reflectat de numărul ridicat de citări ale lucrării, din 1991, și de aplicarea sa extinsă în analiza unei varietăți de comportamente [9, p. 3]. În 2025 articolul original a ajuns la peste 167 mii de citări pe Google Scholar[2]. TPB este integrată într-un cadru teoretic mai amplu, care include Theory of Reasoned Action (TRA) și Reasoned Action Approach (RAA), toate aceste modele având în comun accentul pus pe procesarea deliberativă a informațiilor și pe rolul central al intențiilor în explicarea comportamentului. Teoria conceptualizează intenția ca rezultat al evaluărilor cognitive și sociale realizate de individ înaintea acțiunii [9]. Modelul pe care îl propune poate fi folosit în analiza aproape oricărui comportament conștient.

Intențiile reflectă factorii motivaționali care stau la baza comportamentului, indicând gradul de efort și angajamentul pe care o persoană este dispusă să le investească pentru realizarea unei acțiuni. În general, intențiile mai puternice sporesc probabilitatea apariției comportamentului, însă acestea se pot concretiza doar în măsura în care individul deține control asupra acțiunii, control care depinde atât de voință, cât și de disponibilitatea resurselor și oportunităților necesare [10, p. 181-182].

Theory of Planned Behavior (TPB) identifică trei determinanți independenți ai intenției:

1. atitudinea față de comportament;
2. normele subiective (presiunea socială percepută);

---

[2] https://scholar.google.com/scholar?q=ajzen&hl=ro&as_sdt=0&as_vis=1&oi=scholart

3. controlul comportamental perceput (PBC).

Cu cât evaluarea comportamentului este mai favorabilă, normele sociale mai susținătoare și controlul perceput mai ridicat, cu atât intenția este mai puternică. Ajzen subliniază că intenția se transformă în comportament doar în măsura în care individul dispune de resurse și oportunități reale. Controlul comportamental perceput influențează atât intenția, cât și comportamentul direct [10].

Comportamentul uman este dificil de explicat în mod exhaustiv, deoarece poate fi analizat la multiple niveluri, de la procese fiziologice individuale până la influențe sociale și instituționale mai largi. Teoriile psihosociale, precum teoria comportamentului planificat, se concentrează asupra nivelului intermediar al individului, în care informațiile disponibile sunt procesate și transformate în decizii și acțiuni [10].

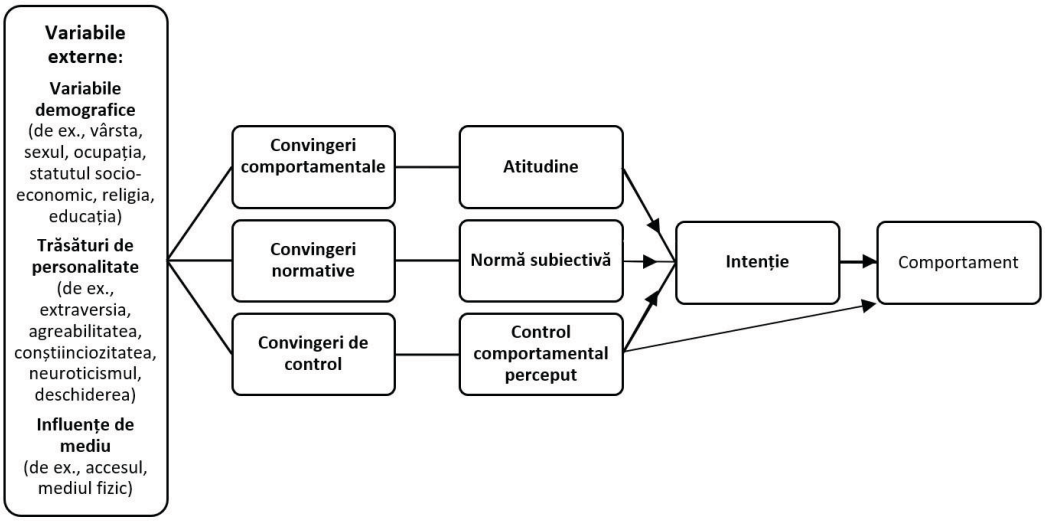

Fig. 1. **Teoria privind comportamentul planificat (relații dintre atitudini, norme subiective, control comportamental perceput și intenție în raport cu comportamentul)**

Sursa: Preluat din [9].

Pentru a explica comportamentul, nu doar a-l prezice, teoria comportamentului planificat se concentrează asupra antecedentelor atitudinilor, normelor subiective și controlului comportamental perceput. La nivel fundamental, comportamentul este determinat de convingerile relevante (saliente) ale individului, dintre care doar o parte limitată este activă la un moment dat. Aceste convingeri se împart în convingeri comportamentale, normative și de control, care structurează intențiile și, implicit, acțiunile [10, p. 188].

În același timp, Taghavi & Maharati (2024) analizând studiile și cercetările bazate pe Teoria comportamentului planificat evidențiază limitele relației intenție–comportament, precum schimbarea intențiilor în timp, lipsa controlului real, influența culturii și imposibilitatea de a surprinde intențiile colective, ceea ce

explică de ce intențiile nu se concretizează întotdeauna în acțiuni [11].

Ajzen a subliniat caracterul deschis al teoriei comportamentului planificat la astfel de dezvoltări, afirmând că: „Teoria comportamentului planificat este, în principiu, deschisă includerii unor predictori suplimentari, dacă se poate demonstra că aceștia explică o proporție semnificativă din variația intenției sau a comportamentului, după ce variabilele actuale ale teoriei au fost luate în considerare.” Patru constructe suplimentare au primit o atenție deosebită în literatura de specialitate: reacțiile afective anticipate, normele morale, identitatea de sine și comportamentul anterior [10, p. 199], [9, p. 10].

În articolul său, Willekens conceptualizează decizia de emigrare ca un proces stochastic multistadial, extinzând teoria comportamentului planificat într-o teorie de proces [12].

Willekens pornește de la observația empirică potrivit căreia mulți indivizi își doresc să emigreze, dar puțini ajung efectiv să emigreze, ceea ce sugerează o discrepanță între dorință, intenție și comportament. În model decizia de emigrare este concepută ca un proces secvențial, desfășurat în timp și supus incertitudinii [12].

Decizia de a emigra este formulată ca un proces stochastic multistadial, capabil să redea: caracterul gradual al luării deciziei, posibilitatea abandonului deciziei în diferite etape, rolul factorilor aleatori și al incertitudinii.

Modelul include stadii distincte:

Stadiul 1 – neconsiderarea emigrării: Individul nu a luat încă în calcul emigrarea ca opțiune viabilă.

Stadiul 2 – evaluarea emigrării (assessment): Individul începe să ia în considerare emigrarea și să evalueze beneficiile și costurile acesteia. În acest stadiu se formează convingerile comportamentale și atitudinea față de emigrare.

Stadiul 3 – intenția de emigrare: Pe baza atitudinii, a normelor subiective și a controlului comportamental perceput, individul fie dezvoltă o intenție de emigrare, fie abandonează procesul decizional.

Stadiul 4 – emigrarea efectivă: Individul care a dezvoltat intenția intră în faza de planificare și pregătire, iar rezultatul este fie emigrarea efectivă, fie abandonul final (decizia de a rămâne) [12].

Tranzițiile dintre aceste stadii sunt influențate atât de factori sistematici (atitudini, norme subiective, control comportamental perceput), cât și de factori aleatori. Un element central al modelului este posibilitatea abandonului („dropout”) în fiecare etapă, interpretată ca o decizie de a rămâne, ceea ce permite explicarea discrepanței dintre intențiile de emigrare și comportamentul migrator efectiv. Prin utilizarea distribuțiilor de timp de așteptare și a riscurilor concurente, modelul reproduce niveluri realiste ale migrației și evidențiază caracterul gradual, reversibil și dependent de context al procesului decizional migrator (Willekens, 2017).

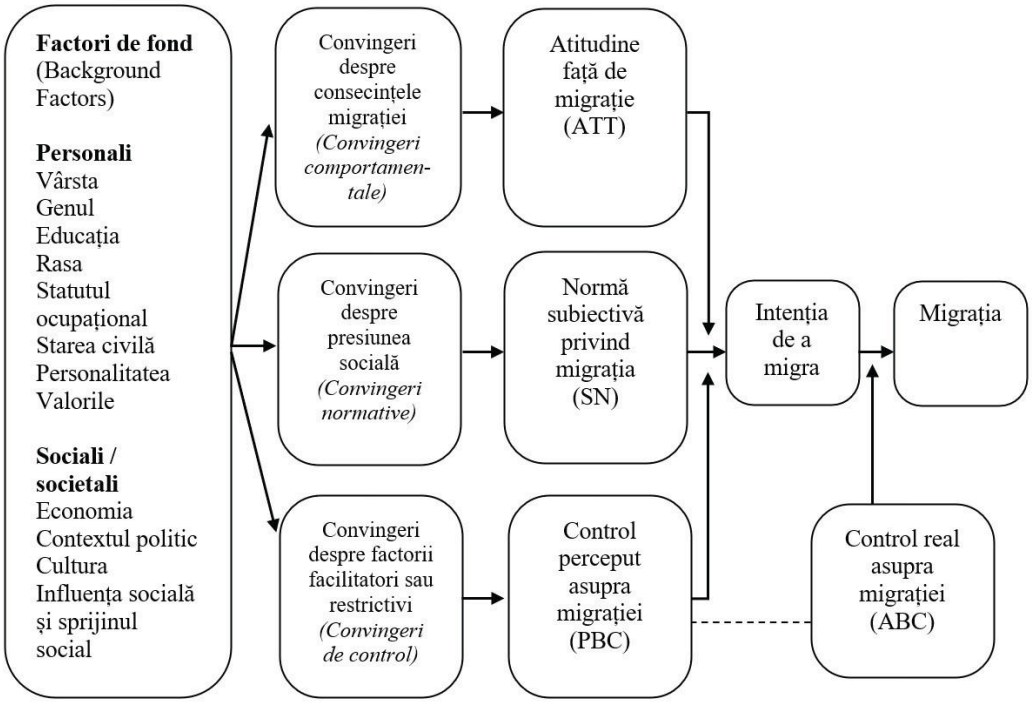

***Fig. 2*. Teoria comportamentului planificat aplicată în studiul procesului decizional al migrației în lucrarea lui Willekens**

Sursa: Preluat din [12].

Elementele clasice ale TPB sunt încorporate în model astfel: Atitudinea (ATT) rezultă din evaluarea subiectivă a beneficiilor și costurilor emigrării; Norma subiectivă (SN) reflectă presiunea socială percepută din partea persoanelor semnificative; Controlul comportamental perceput (PBC) exprimă evaluarea capacității de a depăși obstacolele emigrării. ATT, SN și PBC nu doar determină probabilitatea intenției, ci influențează și viteza cu care indivizii avansează sau abandonează procesul [12].

Un element-cheie al modelului este distincția dintre: PBC (perceived behavioral control) și ABC (actual behavioral control). ABC este definit ca PBC plus un factor aleator care reflectă incertitudinea legată de resursele reale, barierele instituționale și oportunitățile efective. Discrepanța dintre PBC și ABC explică de ce intențiile nu se transformă întotdeauna în comportament [12].

Conform modelului, factorii de fond personali și societali influențează convingerile indivizilor despre migrație. Aceste convingeri modelează atitudinea, normele subiective și controlul comportamental perceput, care determină intenția de migrație. Intenția conduce la comportamentul migrator, iar relația dintre intenție și migrație este condiționată de controlul real asupra migrației.

Cercetări realizate în Republica Moldova despre intenții și motive ale emigrării

Într-un studiu realizat de A. Oceretnîi (2016), autoarea realizează o analiză de sinteză a cercetărilor sociologice privind migrația populației din Republica Moldova desfășurate în anii precedenți, cu accent pe particularitățile metodologice și perspectivele de dezvoltare ale acestui domeniu de studiu. Autoarea subliniază că migrația a devenit un subiect de interes constant atât pentru instituțiile guvernamentale, cât și pentru organizațiile internaționale, ca urmare a amplorii fenomenului și a impactului său social, economic și demografic. Analiza este structurată în jurul unor indicatori metodologici precum nivelul de conceptualizare, metodele și instrumentele de cercetare utilizate, precum și elementele inovative introduse în studiile existente, concluzia principală fiind că nu există un instrument unic de măsurare a migrației, dat fiind caracterul său complex și multisectorial [13, p. 260].

Autorii Țurcan V, Moșneaga V. și Moșneaga Gh. (2016) arată că, în cercetările sociologice empirice, intențiile de migrație pot fi analizate în mod diferit în funcție de tipul studiului. Aceștia disting trei niveluri analitice: a) analiza operativă, b) analiza descriptivă și c) analiza analitică.

Această clasificare evidențiază faptul că intențiile de migrație pot fi abordate fie într-o manieră simplificată, orientată spre măsurare rapidă, fie într-o perspectivă mai aprofundată, care surprinde structura și determinanții procesului decizional [8, p. 57].

În cadrul analizei operative, intențiile de migrație sunt măsurate, de regulă, printr-un singur indicator, respectiv o întrebare directă care urmărește identificarea disponibilității respondentului de a migra. Răspunsurile sunt structurate în categorii simple, precum: persoanele dispuse să migreze, cele care nu intenționează să migreze și cele indecise.

Autorii oferă ca exemplu cercetarea de opinie publică realizată în Republica Moldova în noiembrie 2015, în care intențiile de migrație au fost evaluate prin întrebarea ipotetică referitoare la comportamentul respondentului în cazul apariției unei oportunități de plecare din țară. Variantele de răspuns permit delimitarea între migrația permanentă, migrația temporară, refuzul plecării și lipsa unei decizii clare [8, p. 57].

Un alt exemplu este sondajul din aprilie 2015, în care intenția de emigrare definitivă a fost măsurată printr-o întrebare explicită privind planul de stabilire permanentă în străinătate, completată de o întrebare suplimentară referitoare la destinația preferată a migrației. Această abordare permite o diferențiere minimală a intenției în funcție de orientarea geografică a potențialei migrări.

Totuși, autorii subliniază că analiza operativă are un scop limitat, fiind orientată exclusiv spre constatarea existenței sau inexistenței intenției de migrație. Aceasta nu urmărește explicarea structurii intenției și nici identificarea factorilor care contribuie la formarea acesteia [8, p. 57].

La nivelul analizei descriptive, cercetarea intențiilor de migrație capătă un caracter mai complex. În această etapă sunt investigate, pe de o parte, atitudinile față de migrație, inclusiv așteptările migratorii și structura motivațională a migrației, iar pe de altă parte, dimensiunea comportamentală a intenției migratorii.

Autorii subliniază că acest nivel de analiză presupune examinarea modului în care individul se informează și se pregătește pentru migrație, respectiv evaluarea gradului de cunoaștere a condițiilor de viață din țara de destinație. Accentul este pus pe măsura în care potențialul migrant deține informații relevante, mai mult sau mai puțin conforme cu realitatea, despre oportunitățile și constrângerile viitoarei migrații.

Ca exemplu, este menționat un chestionar aplicat studenților din anii terminali, în care, pe lângă identificarea intenției de migrare, au fost analizate aspecte precum planurile de trai și activitate în străinătate, precum și nivelul de informare privind condițiile culturale, economice, politice și ecologice din țara de destinație. Această abordare permite surprinderea intenției de migrație ca proces cognitiv și comportamental, nu doar ca declarație abstractă [8, p. 57-58].

În cadrul analizei analitice, intențiile de migrație sunt explicate prin intermediul unor factori contextuali, precum variabilele socio-economice, culturale și politice, care exercită o influență semnificativă asupra formării orientărilor migratorii ale populației. [8, p. 58].

În majoritatea studiilor realizate în Republica Moldova întrebarea care evaluează intenția de migrație sună așa: „Dacă vi s-ar oferi posibilitatea de a pleca din Republica Moldova, cum ați proceda?", cu variante de răspuns care disting: migrația permanentă, migrația temporară, non-migrația, indecizia. Intenția este tratată ca indicator al orientării migratorii, nu ca proces detaliat sau variabil explicativă complexă. Uneori este adăugată o limită de timp: în următoarele 6 luni sau 12 luni. Alteori nu este definit un orizont temporal clar.

În studiul realizat de Ina Filipov (2025), pe lângă varianta prezentată mai sus, a fost utilizată și o întrebare indirectă ce se referea la percepția oportunităților în afara țării vs. în Republica Moldova, afirmația cheie fiind: „Peste hotarele Moldovei perspectivele sunt mai bune". Această percepție este tratată ca fundament cognitiv și atitudinal al intenției de migrare [4, p. 147-148].

Un articol ce merită a fi menționat în contextul studiului nostru este cel realizat de Mariana Crîșmaru în 2024. Lucrarea menționată are ca scop analiza detaliată a intențiilor de emigrare în rândul tinerilor aflați în instituții de învățământ profesional tehnic secundar, postsecundar (colegii) și superior. Pentru atingerea acestui obiectiv, autoarea utilizează datele cercetării sociologice „Tranziția tinerilor la viața de adult în condițiile crizelor prelungite", realizată în perioada ianuarie–februarie 2023. Din eșantionul general al studiului a fost extras un sub-eșantion de 450 de tineri, care, la momentul cercetării, erau încadrați în diferite forme de învățământ profesional și superior [2, p. 209-210].

Cercetarea s-a desfășurat în 21 de localități (9 orașe și 12 sate), utilizând un eșantion combinat, ceea ce permite surprinderea diferențelor dintre mediul urban și

rural și dintre diferite trasee educaționale. Această abordare metodologică oferă o bază solidă pentru analiza comparativă a intențiilor de migrațiune [2, p. 209-210].

Intențiile de emigrare sunt analizate pe trei dimensiuni distincte:

1. intenția de a emigra pentru muncă,
2. intenția de a emigra pentru studii,
3. intenția de a se stabili permanent în străinătate.

Această operaționalizare permite tratarea intenției de migrație ca fenomen diferențiat, dependent de scopul plecării și de poziția educațională a tinerilor.

Analiza rezultatelor indică un nivel ridicat al intențiilor de emigrare, în special pentru migrația în scop de muncă. Cele mai pronunțate intenții sunt înregistrate în rândul elevilor din învățământul profesional tehnic secundar, unde aproximativ trei sferturi dintre respondenți declară dorința de a pleca peste hotare pentru a munci. Intenții semnificative se regăsesc și în rândul studenților de la colegii și universități, sugerând o percepție generalizată a oportunităților limitate de integrare profesională în țară.

Intențiile de emigrare pentru studii și pentru stabilire permanentă sunt mai reduse ca amploare, dar prezintă variații importante în funcție de tipul instituției de învățământ. Studenții din colegii manifestă cea mai mare disponibilitate pentru migrația educațională și pentru stabilirea permanentă în străinătate, în timp ce studenții din universități înregistrează cele mai scăzute niveluri ale acestor intenții, sugerând o probabilitate mai mare de retenție în țară [2, p. 212].

Pentru identificarea factorilor determinanți ai intențiilor de emigrare, autoarea utilizează analiza regresională multinomială logistică, aplicată separat pentru migrația în scop de studii și pentru migrația în scop de muncă. Rezultatele evidențiază rolul semnificativ al variabilelor educaționale, socio-demografice și atitudinale.

În cazul intențiilor de emigrare pentru studii, cel mai puternic predictor este statutul de student la colegiu, urmat de percepția negativă asupra capacității sistemului educațional de a pregăti tinerii pentru piața muncii și de percepția pesimistă asupra viitorului țării. Pentru migrația în scop de muncă, probabilitatea intenției este mai ridicată în rândul elevilor din școlile profesionale, fiind asociată cu percepții nefavorabile asupra condițiilor de trai din Republica Moldova și cu existența rețelelor familiale în străinătate, care facilitează luarea deciziei de migrare [2, p. 214-215].

Studiul demonstrează că intențiile de emigrare ale tinerilor din Republica Moldova sunt puternic diferențiate în funcție de traseul educațional, fiind influențate de percepțiile asupra oportunităților de integrare socioprofesională, de evaluările privind viitorul țării și de capitalul social transnațional. Din punct de vedere metodologic, cercetarea oferă un exemplu solid de abordare cantitativă explicativă, care combină analiza descriptivă cu modelarea statistică a intențiilor de migrație, tratând intenția ca etapă distinctă și măsurabilă a procesului decizional migrator.

Un alt studiu important în ceea ce privește cercetarea intenției realizat recent este al autorilor Claudiu Ivan și Tatiana Tabac. Autorii analizează intenția de emigrare în următorii 3 ani folosind date din Studiul Generații și Gen (GGS) 2020 pentru Republica Moldova. Pentru testarea ipotezelor formulate, ei aplică regresie logistică

binomială, iar estimările sunt realizate pe date ponderate, pentru a asigura reprezentativitatea rezultatelor [14, p. 11-14].

Modelul explicativ include un set amplu de variabile:

- socio-demografice (gen, vârstă, mediu de rezidență, educație, statut ocupațional);
- culturale, surprinse prin importanța religiei și frecvența practicii religioase;
- situația financiară, măsurată atât prin venitul monetar, cât și prin evaluări subiective: în ce măsură venitul acoperă nevoile de bază și așteptările privind evoluția situației financiare;
- elemente de satisfacție și context de proximitate: satisfacția față de calitatea locuinței și, foarte important, intenția de a schimba domiciliul în interiorul țării, interpretată ca indicator de insatisfacție legată de calitatea spațiului public și a serviciilor (educație, sănătate, infrastructură, servicii publice etc.) [14, p. 11-14].

Rezultate principale privind profilul socio-demografic al intenției de emigrare ne scot în evidență următoarele:

- În funcție de Gen: intenția de emigrare este mai ridicată la bărbați decât la femei (diferență mică, dar semnificativă statistic).
- În funcție de Vârstă: cel mai puternic efect se observă la tineri, mai ales la cei de 20–29 și 30–39 ani; pentru grupa 20–29, șansa de a intenționa emigrarea în următorii 3 ani este mult mai mare decât la persoanele de 50+.
- În funcție de Mediul de rezidență: surprinzător, intenția de emigrare apare mai ridicată în mediul urban decât în rural, iar diferența rămâne și după controlul vârstei și al celorlalte variabile din model.
- În funcție de Educație: intenția este mai ridicată la persoanele cu educație medie generală, medie de specialitate și superioară, comparativ cu cele cu nivel foarte scăzut (maxim 8 clase). Nu se evidențiază diferențe față de categoria cu școală profesională (școală de meserie), în raport cu nivelul minim.
- În funcție de Statut ocupațional: în general, intențiile sunt relativ similare între angajați, șomeri și cei care studiază, însă pensionarii și persoanele aflate în concediu de îngrijire a copilului sunt mai puțin înclinate să emigreze [14, p. 11-14].

Intenția de emigrare este mai ridicată în rândul celor mai puțin religioși (atât ca importanță acordată religiei, cât și ca frecvență a participării la servicii religioase). Explicația sugerată este legată de atașamentul cultural și de anticiparea unor dificultăți de adaptare într-un alt context cultural.

Autorii arată că relația dintre venit și intenția de emigrare nu este simplă: ca valoare monetară, venitul mai mare este asociat cu intenții mai ridicate de emigrare (rezultat „neașteptat" față de ideea că pleacă doar cei foarte săraci); când venitul este analizat prin prisma acoperirii nevoilor, apare o relație neliniară: cei care „acoperă cu oarecare dificultate" cheltuielile sunt mai predispuși să emigreze decât cei aflați în dificultate foarte mare, dar cei care acoperă ușor cheltuielile sunt mai puțin predispuși să emigre-

ze; un rol important îl au așteptările despre situația financiară: cei care se așteaptă ca situația lor să devină „mult mai bună" în următorii 3 ani au intenții de emigrare mai ridicate; autorii sugerează că optimismul poate fi, de fapt, legat de planul de emigrare (intenția poate „explica" optimismul) [14, p. 11-14].

Cel mai puternic predictor este intenția de a schimba domiciliul în țară, iar cea mai puternică asociere din model este între: intenția de a se muta la o altă adresă în Republica Moldova și intenția de emigrare. Cei care declară că probabil/sigur se vor muta intern au șanse mult mai mari să intenționeze și emigrarea. Autorii interpretează acest rezultat ca semn al unei insatisfacții față de calitatea vieții în spațiul public (infrastructură, servicii, standarde de viață, acces la locuri de muncă), nu neapărat față de spațiul privat [14, p. 11-14].

Satisfacția cu locuința (spațiul privat) este asociată cu o intenție de emigrare mai ridicată: se conturează ideea unei tensiuni între confortul obținut în privat și calitatea mai slabă a spațiului public, ceea ce poate alimenta opțiunea emigrării [14, p. 11-14].

În studiul realizat de Popa și Plămădeală (2023), intențiile de migrare ale tinerilor din Republica Moldova sunt operaționalizate prin intenția declarată de a studia în străinătate și prin atitudinile față de migrația educațională, fără un orizont temporal strict delimitat. Analiza combină date statistice privind evoluția intențiilor de migrare cu un studiu de caz bazat pe chestionar, aplicat elevilor și studenților cu vârste între 17 și 20 de ani, care investighează motivele plecării, destinațiile preferate, precum și beneficiile și dezavantajele percepute ale studiilor în străinătate. Motivele dominante ale intenției de migrare sunt legate de insatisfacția față de studiile din țară, accesul la burse și programe internaționale, oportunitățile de carieră și salarizare, dorința de acumulare a experienței internaționale și de schimbare a stilului de viață, fiind completate de rolul rețelelor familiale și sociale din străinătate. Dezavantajele percepute includ costurile ridicate ale vieții, barierele lingvistice și dificultățile de adaptare [15, p. 135-137].

Întrebările incluse în interviuri au fost următoarele:

– De ce ați alege să studiați în străinătate în locul țării de origine?
– Ce vă motivează în alegerea unei experiențe de studiu în străinătate și în ce țară ați dori să studiați?
– Puteți menționa unele beneficii ale migrației?
– Ce dezavantaje asociați cu studiile în străinătate?

Un rezultat important evidențiat în alte studii este delimitarea între migrația determinată de necesitate și migrația orientată spre oportunități. Migrația către țările CSI este asociată preponderent cu constrângeri imediate (cost redus al călătoriei, proximitate geografică, acces fără vize), în timp ce migrația către Uniunea Europeană și alte state din afara CSI este stimulată de oportunități economice, condiții mai bune de muncă, stabilitate și perspective de dezvoltare profesională. Această diferențiere reflectă atât poziția socio-economică a migranților, cât și nivelul lor de educație și capital social [6, p. 51-53].

Rețelele de rude, prieteni și contacte profesionale din străinătate apar ca factori facilitatori esențiali ai migrației, influențând atât alegerea destinației, cât și succesul procesului migrator. Contractele sociale, sprijinul informațional și logistic reduc riscurile migrației și sporesc probabilitatea plecării. Acest rol este constant, indiferent de destinație, dar devine crucial mai ales pentru migrația legală și circulară și pentru migrația de muncă în UE [6, p. 51-53], [16, p. 53], [17, p. 51].

Migrația pentru muncă rămâne principalul tip de migrație, în special în rândul populației adulte apte de muncă, fiind strâns legată de atractivitatea salariilor și de securitatea oferită de țările UE. Migrația pentru studii este caracteristică tinerilor și reprezintă un model distinct, cu destinații educaționale bine conturate; aceasta este adesea urmată de integrarea pe piața muncii din țara-gazdă. Reunificarea familiei constituie un motiv important, mai ales pentru tineri, dar își diminuează importanța odată cu înaintarea în vârstă [16, p. 53], [18].

Mai multe studii subliniază că migrația este alimentată de evaluările subiective ale calității vieții, care includ nu doar veniturile, ci și accesul la servicii publice, infrastructură, stabilitate socială și oportunități de dezvoltare personală. Tinerii, în special, percep un decalaj major între perspectivele oferite de Republica Moldova și cele ale țărilor de destinație, ceea ce amplifică intențiile de migrare. Migrația este astfel legată de competiția implicită dintre țara de origine și țările-gazdă în ceea ce privește atractivitatea socio-economică [17] [19, p. 101].

În cazul migrației de întoarcere, motivele sunt diferite de cele ale plecării. Reîntoarcerea este asociată în principal cu legăturile familiale, dar și cu schimbarea contextului economic sau personal. Totuși, pentru mulți migranți, revenirea este temporară, fiind urmată de reluarea migrației, ceea ce indică un caracter circular și instabil al mobilității [20], [16, p. 53].

Motive ale emigrării din Republica Moldova, evoluții în timp

Migrația cetățenilor Republicii Moldova către statele Uniunii Europene s-a intensificat începând cu sfârșitul anilor 1990, ca urmare a crizei financiare și economice regionale, care a diminuat atractivitatea migrației de muncă și a oportunităților de câștig în Federația Rusă. Printre factorii determinanți ai orientării migraționale spre UE se numără nivelul scăzut al salariilor și al standardelor de viață din Republica Moldova, instabilitatea politică, precum și poziția economică necompetitivă a țării în raport cu statele membre ale Uniunii Europene [20], [6].

Datele empirice și cercetările sociologice realizate în perioadele 2016–2017 și 2022–2023 confirmă faptul că factorul economic continuă să reprezinte cauza principală și constantă a migrației cetățenilor moldoveni. Există însă o diferență, dacă în anii 1990 factorul economic se traducea prin necesitatea de supraviețuire a locuitorilor din Republica Moldova, în prezent acesta are conotații de salarii mai bune, o viață mai prosperă și un viitor mai bun [20].

Totodată, începând cu a doua jumătate a anilor 2000, educația s-a conturat ca un

obiectiv distinct al migrației către Uniunea Europeană, mobilitatea pentru studii în universitățile europene cunoscând o creștere semnificativă în această perioadă [20].

Pandemia de COVID-19 a influențat substanțial migrația forței de muncă a cetățenilor Republicii Moldova către statele UE, determinând reducerea volumelor de migrație, modificarea motivațiilor și diminuarea veniturilor, concomitent cu creșterea fenomenului de reemigrare. Dacă anterior declanșării conflictului ruso-ucrainean motivele dominante ale migrației erau de natură economică, educațională și familială, în prezent se remarcă accentuarea unui nou determinant, și anume preocuparea pentru siguranța vieții și a sănătății, care devine tot mai relevantă în procesul decizional al potențialilor migranți din Republica Moldova [20], [21].

În teoria lui Maslow, necesitățile de bază sunt primele care necesită a fi satisfăcute. Atunci când persoana trece de acest prag, ea oricum tinde spre ceva. Dacă ne gândim la evoluția fenomenului migrației în Republica Moldova, observăm că oamenii plecau mai întâi pentru motive de supraviețuire, dar după ce această necesitate a fost îndestulată, a continuat să migreze, deoarece alte trebuințe mai superioare au intrat în joc, de exemplu, cele de autoafirmare. Atunci când oamenii pleacă la studii e vorba despre o privire spre viitor. Acest proces continuă la fiecare etapă, se satisface o trebuință, apare alta, iar oamenii tind să o satisfacă în alte locuri geografice.

Concluzii

Factorii de migrație acționează în mod interdependent, iar influența acestora asupra procesului decizional este specifică timpului și spațiului în care decizia este luată. Migrația apare astfel ca o opțiune comportamentală condiționată de interacțiunea dintre factori structurali, oportunități percepute și resurse disponibile [3], [4].

Studiile analizate arată că intenția de migrare în Republica Moldova este operaționalizată preponderent ca disponibilitate declarată sau orientare atitudinală, mai rar ca proces decizional structurat. Măsurarea se realizează, de regulă, prin întrebări directe sau indicatori simpli, fără perioade temporale clare și fără integrarea sistematică a dimensiunilor cognitive și contextuale ale deciziei. În ansamblu, cercetările surprind mai ales potențialul migrator, lăsând deschisă necesitatea unor abordări metodologice mai comprehensive asupra procesului decizional al migrației.

În majoritatea lucrărilor analizate, intenția de migrare este operaționalizată ca disponibilitate declarată de a pleca din țară, măsurată prin întrebări directe sau ipotetice. Acest tip de măsurare apare frecvent în sondaje de opinie și cercetări cu caracter operativ, unde scopul principal este estimarea potențialului migrator al populației (de exemplu, Barometrul Opiniei Publice, studiile discutate de Țurcan, Moșneaga & Moșneaga).

Un nivel mai avansat de operaționalizare se regăsește în cercetările care tratează intenția de migrare ca variabilă dependentă, analizată în relație cu factori socio-demografici, economici, culturali și atitudinali. Studiile bazate pe datele Generations and Gender Survey (Ivan & Tabac) sau pe sondaje sociologice dedicate tinerilor

(Crîșmaru/Maşcăuţeanu) utilizează modele de regresie logistică (binomială sau multinomială), definind explicit intenția ca plan de emigrare într-un interval temporal determinat (de regulă, următorii 1–3 ani) sau diferențiind intențiile în funcție de scopul migrației (muncă, studii, stabilire permanentă). În aceste abordări, intenția este tratată ca etapă distinctă a procesului decizional, deși nu este întotdeauna integrată într-un model teoretic explicit al comportamentului planificat.

Dacă facem o evaluare a conceptelor folosite în lucrare (intenție, motive, motivații, factori, decizie) așa cum apar ele în literatura de specialitate, putem face următoarea delimitare cu referire la procesul migrațional: intențiile de emigrare sunt tratate ca orientări psihologice declarate către un comportament viitor de migrație, distincte atât de motivațiile interne care le susțin (nevoi, aspirații, valori, obiective de viață), cât și de factorii contextuali (condiții obiective sau contextuale, externe individului) care le influențează. Motivele de emigrare sunt înțelese ca rațiuni explicit formulate de indivizi pentru justificarea intenției, în timp ce decizia de emigrare reprezintă rezultatul unui proces deliberativ de evaluare și angajament, situat între intenție și comportamentul migrator efectiv.

În ceea ce privește motivele migrației, literatura analizată indică o predominanță constantă a factorilor economici, precum nivelul scăzut al veniturilor, oportunitățile limitate de angajare și diferențele de salarii față de țările de destinație. Aceste motive sunt identificate atât direct, prin întrebări despre motivele plecării, cât și indirect, prin asocierea intenției de migrare cu evaluări negative ale situației financiare sau ale perspectivelor economice. În paralel, un rol important îl joacă migrația în scop educațional, în special în rândul tinerilor, unde intențiile de migrare sunt corelate cu percepția calității sistemului educațional, oportunitățile de studiu în străinătate și posibilitatea unei integrări profesionale ulterioare.

Un alt set de motive frecvent identificate este legat de capitalul social și rețelele transnaționale, în special prezența rudelor sau prietenilor în străinătate, care facilitează atât luarea deciziei de migrare, cât și reducerea riscurilor percepute. Studiile evidențiază, de asemenea, importanța evaluărilor subiective ale calității vieții, inclusiv satisfacția față de condițiile de trai, infrastructură și servicii publice, precum și percepțiile privind viitorul țării. În cercetările recente, apare tot mai clar și rolul factorilor psihosociali și de securitate, migrația fiind asociată nu doar cu căutarea unui venit mai mare, ci și cu dorința de stabilitate, siguranță și predictibilitate a vieții.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. GAGAUZ, Olga, TABAC, Tatiana, PAHOMII, Irina. Depopulation in Moldova: The main challenge in the context of extremly high emigration. In: *Vienna Yearbook of Population Research*, 2023, vol. 21, pp. 1-25. ISSN 1728-4414. DOI: https://doi.org/10.1553/p-ke2z-76zz
2. CRÎȘMARU (MAŞCĂUŢEANU), Mariana. Explorarea intențiilor de migrație ale studenților din învățământul profesional și superior: analiză

comparativă. In: *Creşterea economică în condiţiile globalizării*, Ed. 18, Vol. 4, 10-11 octombrie 2024, Chișinău. Chisinau, Moldova: Departamentul Editorial-Poligrafic al ASEM, 2024, Ediția 18, Vol. IV, pp. 207-216. ISBN 978-9975-167-77-2. ISBN (pdf) 978-9975-167-85-7. DOI: https://doi.org/10.36004/nier.cdr.18.2024

3. TABAC, Tatiana. Gestionarea proceselor migraționale în contextul dezvoltării pieței muncii competitive (cazul Republicii Moldova). Teză de doctor în științe economice. Cu titlul de manuscris C.Z.U.: 331.556.4(043.3) https://www.anacec.md/files/Tabac-teza.pdf
4. FILIPOV, Ina. *Administrația publică locală, migrația și dezvoltarea: o abordare integrată*. Cluj: Presa Universitară Clujeană, 2025. 188 p. ISBN-13 (15) 978-606-37-2703-0 https://editura.ubbcluj.ro/index.php/puc/catalog/book/3981
5. STARK, Oded, BLOOM, David E. The New Economics of Labor Migration. In: *The American Economic Review*, Vol. 75, No. 2, 1985. Papers and Proceedings of the Ninety Seventh Annual Meeting of the American Economic Association (May, 1985), pp. 173-178 Published by: American Economic Association Stable URL: http://www.jstor.org/stable/1805591
6. GORBUNOV, Galina. *Aspecte medico-sociale şi psihologice ale migraţiei de muncă în Republica Moldova*. Ministerul Sănătăţii, Muncii şi Protecţiei Sociale al Republicii Moldova, Universitatea de Stat de Medicină şi Farmacie „Nicolae Testemiţanu”, Departament Pediatrie. Chişinău: CEP Medicină, 2021. 206 p. ISBN 978-9975-82-197-1.
7. DE Jong GF. Expectations, gender, and norms in migration decision-making. Popul Stud (Camb). 2000 Jan;54(3):307-319. doi: 10.1080/713779089. PMID: 28489514.
8. ЦУРКАН, Валентин, МОШНЯГА, Валерий, МОШНЯГА, Георгий. Миграционные намерения как необходимый этап миграционного поведения жителей Республики Молдова. In: *Migraţie, diaspora, dezvoltare: Noi provocări şi perspective* / Inst. de Cercet. Juridice şi Politice al Acad. de Ştiinţe a Moldovei ; coord.: Victor Moraru ; resp. ed.: Victor Juc, Ecaterina Deleu. – Chişinău: Tipografia-Sirius, 2016, 308 p, pp. 52-66.
9. CONNER, M. Theory of planned behavior. In G. Tenenbaum, R. C. Eklund, & N. Boiangin (Eds.), In: *Handbook of sport psychology: Social perspectives, cognition, and applications* (4th ed., pp. 3–18), 2020. John Wiley & Sons, Inc.. https://doi.org/10.1002/9781119568124.ch1
10. AJZEN, I. The theory of planned behavior. In: *Organizational Behavior and Human Decision Processes,* 50 (2), 1991, pp. 179–211. https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T
11. TAGHAVI, H., MAHARATI, Y. A critically Review of the planned behavior of Ajzen theory. In: *Public Management Researches*, 16 (62), 2024, pp. 97-130. https://jmr.usb.ac.ir/article_8161_df76c8f6ec4bf19ee5e491c452da8af5.pdf

12. WILLEKENS, Frans. (2017). The Decision to Emigrate: A Simulation Model Based on the Theory of Planned Behaviour. In: Agent-Based Modelling in Population Studies (pp. 257-299) DOI:10.1007/978-3-319-32283-4_10
13. OCERETNÎI, Anastasia. Metodologia de cercetare sociologica a fenomenului migraţionist: particularităţi si perspective. In: *Современные миграционные процессы: состояние и основные формы*, 17 decembrie 2015, Tiraspol. Chișinău, Republica Moldova: Organizația Internațională pentru Migrație, Misiunea în Moldova, 2016, pp. 260-265.
14. IVAN, Claudiu, TABAC, Tatiana. Intenții de emigrare și fertilitate: factori explicativi și implicații demografice, Chișinău, 2022. Republica Moldova – Studiul Generații și Gen (2020). Ministerul Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova, Biroul Național de Statistică (eșantionul studiului), UNFPA Moldova, NIDI-GGP (partener și distribuitor). https://moldova.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/intentii_de_emigrare_si_fertilitate._factori_explicativi_si_implicatii_demografice_15.09.22_2.pdf
15. POPA, Marina, PLĂMĂDEALĂ, Olivia. Trends and opportunities for the young human factor in the context of international migration of the workforce. In: *EURINT: 2023. Widening knowledge for a more resilient European Union*, 19-20 mai 2023, Iaşi-Romania. Iași : Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza" din Iași,, 2023, pp. 128-143. ISBN 978-606-714-823 -7. ISSN L 2392-8867.
16. HACHI, Mihai, MOROZAN, Stela, POPA, Marina. Challenges of Return Migration to the Republic of Moldova in the Context of International Migration Flow. In: *Eastern European Journal for Regional Studies (EEJRS)*, 2021, nr. 2(7), pp. 41-58. ISSN 1857-436X. DOI: https://doi.org/10.53486/2537-6179.7-2.03
17. Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2017-2021: Raport analitic. Chișinău, 2022.
18. SAINSUS, Valeriu. Impactul economic al emigrării forței de muncă din Republica Moldova și caracteristicile demografice ale acesteia. In: *Securitatea umană şi socială în statul democratic*, 27 octombrie 2023, Chișinău. Chişinău: "Print-Caro" SRL, 2023, pp. 282-288. ISBN 978-9975-175-50-0.
19. TABAC, Tatiana. International migration and population changes in Moldova. In: *Economy and Sociology*, 2021, nr. 2, pp. 94-102. ISSN 2587-4187. DOI: https://doi.org/10.36004/nier.es.2021.2-08
20. MOŞNEAGA, Gheorghe. Migration of citizens of the Republic of Moldova to the European Union: causes and directions. In: *Perspectivele şi Problemele Integrării în Spaţiul European al Cercetării şi Educaţiei*, Ed. Volumul X, 7 iunie 2023, Cahul. Cahul: Tipografia „CentroGrafic" SRL, Cahul, 2023, Vol.10, Partea I, pp. 65-75. ISSN 2587-3571.
21. GRIGORAŞ, Maria. Impactul migrației asupra binomului țară-abandonată – țară-gazdă. In: *Economica*, 2023, nr. 4(126), pp. 44-55. ISSN 1810-9136. DOI: https://doi.org/10.53486/econ.2023.126.044